

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

І. П. ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ, аспірант кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: vasilkovskiulla@gmail.com

Анотація: У статті здійснюється порівняльний аналіз моделей емоційного інтелекту, розглядаються теоретично і емпірично розроблені моделі емоційного інтелекту різними дослідниками в галузі психології та педагогіки, їх концептуальні особливості в контексті рівних властивостей індивідуальності, зокрема в процесі навчання та виховання.

Ключові слова: інтелект, емоції, емоційний інтелект, порівняльний аналіз, моделі емоційного інтелекту.

Актуальність (Introduction). Зміна суспільної парадигми з індустріальної на інформаційну, трансформація системи освіти в контексті викликів глобалізації диктує нове бачення всебічно гармонійно розвиненої особистості із розвиненими здібностями та компетенціями, які дозволяють швидко адаптуватися до мінливих умов, легше досягати поставлених цілей у взаємодії з оточуючими. За даних умов зростання інтересу до емоційного інтелекту як групи взаємопов'язаних ментальних здібностей, що сприяють усвідомленню й розумінню власних емоцій та емоцій оточуючих є досить актуальним задля формування проактивної, асертивної, саморегульованої особистості. Питання емоційного інтелекту пов'язане з багатьма теоретичними та емпіричними напрацюваннями науковців. У полі даного феномену. необхідним є порівняльний аналіз наявних моделей емоційного інтелекту та пошук моделі, яка відповідає б вимогам освітніх систем сьогодення, розкривала феномен емоційної розумності особистості в концептуальному полі освіти, зокрема виховання особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питанням емоційного інтелекту в психолого-педагогічній науці та системного моделювання цього конструкту особистості присвячені дослідження як зарубіжних науковців (Р. Бар-Он, Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Мейер, П. Селовей, К. Кеннон, Л. Морріс, Е. Оріоль, С. Хейн, Р. Купер, А. Саваф, Х. Вайсбах, У. Дакс, К. Петридес, Е. Фернхем, Т. Бредбері, Дж. Гривз ін.), так і вітчизняних (Л. Виготський, С. Рубінштейн, А. Леонт'єв, Д. Люсін, І. Бех, Г. Ващенко, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Андреєва, Ю. Савченко, Е. Сергієнко, І. Ветрова, В. Зелюк, О. Бантишева, К. Маннапова, Е. Носенко, А. Четверик-Бурчак, Н. Коврига та ін.).

Мета (Purpose). статті полягає у висвітленні існуючих моделей емоційного інтелекту в психолого-педагогічній науці та порівняльному аналізі цих моделей в концептуальному полі навчання та виховання особистості.

Методи (Methods). Порівняльний аналіз моделей емоційного інтелекту в психолого-педагогічній та методичній науковій літературі, узагальнення результатів порівняльного аналізу.

Результати (Results). Природа емоцій та інтелекту в історії психолого-педагогічної думки переважно розглядалися як антагонічні категорії, проте сучасні концептуальні уявлення про природу цих двох процесів тлумачаться як «союзні», інтегральні атрибути індивідуальності. Плюралізм підходів до концептуалізації феномену емоційного інтелекту генералізував різні моделі емоційного інтелекту, від моделі сукупності здібностей особистості до змішаних моделей емоційного інтелекту.

В психолого-педагогічній науці метод моделювання є досить поширеним способом

заміщення досліджуваного явища чи процесу задля відтворення об'єкту пізнання, його системних зв'язків, які відображають чи відтворюють об'єкт, виходячи із певних концептуальних засад дослідження. Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосування моделі як засобу дослідження. Модель – це результат процесу моделювання і виступає сукупністю взаємопов'язаних між собою елементів, яка відзначається структурною організацією і функціональне призначенням того чи іншого елементу системи [6].

Модель емоційного інтелекту запропонована Дж. Мейером, П. Саловеєм, Д. Карузо передбачала наявність трьох видів здібностей: ідентифікація та виявлення емоцій, що підрозділяється на два компоненти, один з яких спрямований на свої, а інший – на чужі емоційні стани; регуляція емоцій, що також складається з двох компонентів (управління своїми емоціями та емоціями і почуттями інших людей); здатність використовувати емоційну інформацію в мисленні і діяльності, що охоплює такі структурні одиниці як гнучке планування, креативність, перемикання уваги.

У більш сучасному варіанті моделі здібностей Дж. Мейера, П. Саловея, Д. Карузо увага акцентувалася на гіпотезі про те, що емоції містять інформацію про зв'язки людини з іншими, оточуючими її людьми, і об'єктами навколишнього світу, окрім цього, ці зв'язки можуть не тільки сприйматися, але й уявлятися. Зміна зв'язків з іншими людьми і предметами призводить до зміни пережитих з цього приводу емоцій. Змінюються і уявлення про структуру емоційного інтелекту, який вчені визначають як складний, ієрархічно організований конструкт, що складається з чотирьох структурних компонентів [7]:

- рефлексивна регуляція емоцій, що сприяє емоційному та інтелектуальному зростанню;
- розуміння й аналіз емоцій;
- фасилітація мислення за допомогою емоцій;
- сприйняття, оцінювання та вираження емоцій.

Дж. Мейера, П. Саловея, Д. Карузо стверджують, що емоційні здібності, описані їх моделлю, можуть розглядатися як інтелект, бо вони є взаємопов'язаним набором компетентностей, які можуть бути інтерпретовані як єдиний фактор з чотирма субрівнями. Вчені стверджували, що ці здібності тісно пов'язані з вербальним та соціальним інтелектом особистості, люди з високим рівнем емоційного інтелекту, які виростили в оптимальних біосоціальних, адаптивних домашніх умовах (мали емоційне виховання), в стані повторно переживати емоції (тобто бувають щиро оптимістичними і вдячними), вибирають хороші емоційні зразки для наслідування (в стані спілкуватися і обговорювати почуття, розвивають досвід знань в специфічній емоційній сфері типу естетики, морального або етичного почуття, соціального рішення проблем, лідерства або духовних почуттів) [10].

На протигагу класичної моделі здібностей Дж. Мейера, П. Саловея, Д. Карузо зроблені змішані моделі емоційного інтелекту, які за своєю структурою розглядаються як сукупність когнітивних, особистісних та мотиваційно-вольових рис, характеристик самосвідомості та соціальних навичок.

Змішана модель канадського клінічного психолога Р. Бар-Она позиціонує емоційний інтелект як множинність некогнітивних здібностей і навичок, що впливають на можливість індивіда успішно долати перешкоди і тиск оточення. В структуру моделі емоційного інтелекту Р. Бар-Он включає п'ять основних компонентів: внутрішньо особистісний (асертивність, емоційний самоаналіз, незалежність, самоповага, само актуалізація); міжособистісний (емпатія, соціальна відповідальність, компетентність у інтерперсональних відносинах); адаптивний (реалістичність, гнучкість, здатність до вирішення проблем); регулятивний (стресостійкість, регуляція імпульсивності); загальний настрої (оптимізм, задоволеність життям) [1].

Після виходу книги «Емоційний інтелект» Д. Гоулмана автором була запропонована моделей емоційного інтелекту заснована на сукупності компетентностей особистості.

Цю модель можна вважати змішаною, оскільки вчений включає до складу емоційного інтелекту різні за своєю природою, структурою і функціями компоненти, а саме: знання про власні емоції, що охоплює процеси ідентифікації і найменування емоційних станів, розуміння взаємозв'язків між емоціями, мисленням і діями; управління емоціями – контроль над емоціями і заміна небажаних емоційних станів адекватними; мотивацію для себе як здатність входити в емоційні стани, що сприяють досягненню успіху; здатність розпізнавати емоції інших людей, бути чутливим до них і керувати емоціями інших; підтримка та здатність вступати в міжособистісні стосунки з іншими людьми і підтримувати їх.

Д. Люсин, вітчизняний науковець в області емоційного інтелекту, розробив також змішану модель і запропонував поглянути на взаємозв'язок емоційного інтелекту та індивідуальних особливостей особистості по іншому.

Структурними компонентами його змішаної моделі емоційного інтелекту є [3]: здатність розпізнавати емоцію, тобто встановлювати сам факт наявності емоційного переживання у себе або у іншої людини; ідентифікація емоції, тобто встановити, яку саме емоцію відчуває сам індивід або інша людина, і знайти для неї словесне вираження; розуміння причини, що викликали цю емоцію, і наслідки, до яких вона призведе.

Науковець стверджує, що розвинений емоційний інтелект – це перш за все здатність до керування власними емоціями (людина може контролювати інтенсивність емоцій, насамперед регулювати надмірно сильні емоції; здатна контролювати зовнішнє вираження емоцій; може у разі необхідності довільно викликати ту чи іншу емоцію) та емоцій інших людей. Тобто вченим виокремлюються два компоненти в емоційному інтелекті: внутрішньоособистісний та міжособистісний.

На думку Люсина, емоційний інтелект – це психологічне утворення, яке формується протягом людського життя, враховуючи чинники, які обумовлюють його рівень й індивідуальні особливості. Автор виокремлює три групи таких факторів: когнітивні здібності, уявлення про емоції, особливості сформованої емоційної сфери особистості [9].

Диспозиційна модель емоційного інтелекту, запропонована англійськими дослідниками К. Петридесом та Е. Фернхемом, полягає в сукупності певних рис, які безпосередньо пов'язані з емоційним функціонуванням особистості. За диспозиційними теоріями, риси – це фундаментальні одиниці особистості, кожна з яких є узагальненою схильністю діяти певним чином у відповідній типовій ситуації. Разом з тим, представники цього напряму по-різному визначають кількість та сутність базових параметрів, необхідних для адекватного опису особистості. Представниками цього напряму також є Г Оллпорт, Г Айзенк, Р Кеттел.

К. Петридес та Е. Фернхем беруть до уваги набір здібностей, запропонованих Мейєром і Саловеем, а також пропонують враховувати власні диспозиційні компоненти особистості (риса), які репрезентує стиль поведінки та досвіду, який носить контекстуалізований характер їх моделі. Головна концептуальна відмінність моделі К. Петридеса та Е. Фернхема від інших моделей емоційного інтелекту в тому, що автори акцентують увагу на суб'єктивності емоційного досвіду особистості і виокремлюють наступні компоненти виявлення диспозиційного емоційного інтелекту дорослої людини [9]: здатність адаптуватись до нових умов життєдіяльності; асертивність (впевненість у власних силах); усвідомлення власних емоцій та емоцій інших людей; емоційна експресія; регуляція емоцій інших людей; емоційна саморегуляція; низька імпульсивність; здатність підтримувати доброзичливі стосунки з іншими людьми; адекватна самооцінка; самомотивація; соціальна обізнаність; управління стресом; емпатія як риса; щастя як риса особистості; оптимізм як риса.

Українські науковці в сфері емоційного інтелекту особистості Е. Носенко та Н. Коврига розробили інформаційно-перероблювану модель емоційного інтелекту, розглядаючи поняття «емоційний інтелект» через поняття «емоційна розумність». Автор Е. Носенко вказує на певну ієрархічність структур емоційного інтелекту та відповідність цим структурам певний рівень сформованості емоційної розумності, а саме [8]: сенсорно-

перцептивна структура → низький рівень виявлення ЕІ → реактивна дія особистості; мисленнєва структура → середній рівень виявлення ЕІ → усвідомлена дія особистості; структура настанов, цінностей, ідеалів → високий рівень виявлення ЕІ → вчинок особистості.

Новітня потокова модель емоційного інтелекту науковців Т. Бредбері та Дж. Грівз, яка описана в їх спільній монографії «Емоційний інтелект 2.0» розглядає емоційний інтелект як когнітивно-особистісне утворення та набір знань, умінь та навичок (стратегій) щодо переробки та перетворення емоційної інформації. Т.Бредбері та Дж.Грівз розуміють емоційний інтелект як «інтенсивний потік інформаційного обміну між раціональним та емоційним центрами мозку», «об'єднання раціонального мислення та емоційних реакцій» [2]. Структурними компонентами цієї моделі є: самосприйняття; керування собою; соціальна чутливість; керування відносинами.

У рамках загально гуманістичних завдань нової парадигми освіти акцент навчання та виховання переноситься на запити особистості та забезпечення умов щодо її самореалізації. Цього можна досягти за умови формування в освітніх закладах емоційного поля взаємовідносин, які формують повагу до особистості та паритетність суб'єктів навчально-виховного процесу, і як результату емоційного комфорту учасників педагогічного процесу.

Сім'я дуже часто не може сформуванати в юнаків і дівчат вміння пристосовуватися до змінних соціально-економічних умов, а тому важливою є державна підтримка молодих людей. Один із шляхів такої підтримки – впровадження спеціальних програм в освітній простір задля підвищення соціальних навичок, сприяти адаптації в умовах, що змінюються, формувати емоційну розумність підростаючого покоління [11]. Моделлю особистості в новій парадигмі освіти має стати інноваційна людина, основною рисою якої є креативність, а провідною метою навчання – формування суб'єктної позиції, посилення гуманістичних компонентів особистості [5].

В педагогічній спадщині була впроваджена модель формування емоційного інтелекту, яка не має рівних і по сьогодні. Створюючи свою педагогіку, А. Макаренко дійшов висновку, що в колективі повинен бути радісний, піднесений настрій. Мажор у колективі, вважає він, є виявом внутрішнього спокою, упевненості у своїх силах і своєму майбутньому. Мажор – це постійна бадьорість, готовність до дії і, разом з тим, життя в спокійному, енергійному русі. Можливо, звідти ж ідея «завтрашньої радості», просування до мети, почуття задоволеності від трудової діяльності, навчання, від життя взагалі, від упевненості в завтрашньому дні і в майбутньому. Ці почуття, вважав А. Макаренко, полегшують природні труднощі буття і формують здорову психіку дітей [12].

У зв'язку з цим слід згадати, що А. Макаренко застосовував колективні форми виховної роботи, через колектив кожен отримував необхідний емоційний досвід та вміння, які сприяли розвитку самостійності і творчості дітей, у підопічних формувалася радісно-піднесений настрій і мажорний стиль поведінки.

В контексті педагогічної спадщини А. Макаренка, можна виокремити модель емоційного інтелекту (Закон мажорного тону та стилю життя колективу), яка має наступні структурні компоненти [4]: наявність особистісної позиції; життєвий, соціальний оптимізм; очищення від деструктивних думок та настроїв; сильна віра в успіх; почуття взаємної відповідальності; відчуття себе «напередодні перемоги».

Структурними компонентами моделі емоційного інтелекту за А. Макаренко є також диспозиційні характеристики особистості, які проявляються через вчинки, думки, почуття як риси.

Порівняльний аналіз моделей в психолого-педагогічній літературі з проблеми дослідження емоційного інтелекту показав, що на сьогодні існує багато підходів до концептуалізації феномену емоційного інтелекту. Всі моделі емоційного інтелекту мають спільний конструкт особистості, який полягає у здатності особистості до ідентифікації, розуміння емоцій і управління ними. Характерна відмінністю між всіма моделями емоційного

інтелекту полягає в наявності інтерперсональних здібностей, навичок та компетентностей особистості. Модель здібностей акцентує увагу на емоціях та їх взаємодії з мисленням. Дана модель переважно працює в сфері ідентифікації емоцій та їх пізнання, тоді як змішані моделі ставлять акцент на безлічі інших різноманітних компонентів особистості. Змішані моделі розглядають як когнітивні здібності, так і інші, не менш важливі конструкти, такі як мотивація, усвідомленість і соціальні навички як єдине ціле. Слід окремо наголосити на диспозиційній, інформаційно-перероблювальній та потоковій моделі. Емоційного інтелекту в їх контексті розглядається як співвідношення внутрішніх компонентів особистості (емоційних та інтелектуальних), диспозиційних аспектів вияву (рис особистості), інформаційний обмін між раціональним та емоційним і їх об'єднання як єдине ціле.

З позиції порівняльного аналізу цих моделей в концептуальному полі навчання та виховання особистості, слід зазначити, що всіма науковцями ставиться акцент на безперервності розвитку емоційного інтелекту в продовж життя людини, надається можливість до цілеспрямованого формування у процесі навчання та виховання емоційної розумності (знань, умінь та навичок; норм та цінностей, емоційних компетентностей тощо) суб'єктів навчання під час спеціально організованої взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, на сьогоднішній день існують наступні типи моделей емоційного інтелекту: модель здібностей (Дж. Мейер, П. Саловей, Д. Карузо); змішані моделі (Р. Бар-Он, Д. Гоулман, Д. Люсин); диспозиційна модель (К. Петридес та Е. Фернхем); інформаційно-перетворювальна модель (Е. Носенко); потокова модель (Т. Бредбері та Дж. Гривз).

Ключовою відмінністю між розглянутими моделями є наявність різних інтерперсональних компонентів та показників емоційного інтелекту та їх взаємодія між собою. З точки зору комплексності уявлення природи емоційного інтелекту, на сьогодні слід говорити про тенденції інтегрального уявлення про природу цього явища. Все більше починають вказувати на паритетну роль як когнітивних і некогнітивних здібностей в процесі соціалізації особистості при вивченні емоційного інтелекту. Слід зазначити, що кожна розроблена модель, яка ґрунтується на основі експериментального вивчення особливостей перебігу емоційних процесів, станів та стійких властивостей особистості, їх формування в процесі життя людини є цінною при вивченні даного особистісного конструкту.

Список використаних джерел

1. Андреева И.Н. Азбука эмоционального интеллекта / И.Н. Андреева – СПб : БХВ – Петербург – 2012. – 288 с.
2. Бредберри Т. Эмоциональный интеллект 2.0 / Тревис Бредберри, Джин Гривз; Пер. с англ. П.Миронова. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 192 с.
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман; пер. С англ. А. П. Исаевой. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир: ВКТ, 2009. – 478 с.
4. Катарсична сутність педагогічної системи А. С. Макаренка / І. М. Карпенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (266), Ч. II, 2013.
5. Критерії якості освіти: філософський підхід / Л. А. Сподін, І. П. Васильківський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Гуманітарні студії. - 2014. – Вип. 203. – С. 144 – 151. – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/download/4988/4915>
6. Лузан П. Г. Методологія та організація науково-педагогічних досліджень / П. Г. Лузан, С. В. Виговська, І. В. Сопівник. – К.: 2016. – 420 с.
7. Майер Г. Психология эмоционального мышления // Психология мышления / Под. ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.А.Спиридонова, М.В.Фаликман, В.В.Петухова. – 2-е изд., перераб. и доп. - М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.204-207.
8. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект, як інтегральна особистісна властивість // Практична психологія та соціальна робота / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига – 2008. №9. С.22-30.

9. Носенко Е. Л. Посібник до вивчення курсу «Теорія емоційного інтелекту»/ Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. – 2014. – 73с.
10. Сергиенко Е. А., Ветрова И. И. Тест Дж. Мэйера, П. Сэловея, Д. Карузо «Эмоциональный интеллект» (MSCEIT v. 2.0): Руководство / Е. А. Сергиенко, И. И. Ветрова – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2010. - 176 с. (Методы психологии)
11. Сопівник Р. В. Сопівник І В. Зарубіжний досвід виховання моральної відповідальності сільської молоді [Електронний ресурс] / Р В. Сопівник, І. В. Сопівник // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2014. – № 3. – С. 147-153.
12. Формування емоційного інтелекту в контексті педагогіки А. С. Макаренка / В. Зелюк // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012.

References

1. Andreeva, Y.N. (2012) Azbuka emotsyonalnoho yntellekta [The ABC of Emotional Intelligence]. SPb : BKhV – Peterburh, 288.
2. Bredberry, T. Hryvz, D. (2010) Emotsyonalnyi yntellekt 2.0 [Emotional Intelligence 2.0. M.: Mann, Yvanov y Ferber, 192.
3. Houlman, D. (2009) Emotsyonalnyi yntellekt [Emotional Intelligence]. M.: AST: AST MOSKVA; Vladymyr: VKT, 478.
4. Karpenko, I.M. (2013) Katarsychna sutnist pedahohichnoi systemy A. S. Makarenka [Cathartic nature of the pedagogical system A.Makarenko] // Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka № 7 (266), Ch. II, 3.
5. Spodin, L. A., Vasytkivskiy, I. P. (2014) Kryterii yakosti osvity: filosofskiy pidkhid [Criteria for quality education: philosophical approach] / // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy. Serii : Humanitarni studii. Vyp. 203. - S. 144 - 151. - Rezhym dostupu: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/download/4988/4915>
6. Luzan, P. H. Vyhovska, S. V., Sopivnyk I. V. (2016) Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Methodology and organization of scientific and pedagogical research] K., 420.
7. Maier, H. (2008) Psykholohyia emotsyonalnoho myshlenyia [Psychology emotional thinking] // Psykholohyia myshlenyia. M.: AST: Astrel, .204-207.
8. Nosenko, E. L., Kovryha N. V. (2008) Emotsiinyi intelekt, yak intehralna osobystisna vlastyvist [Emotional intelligence, as an integral personal property] // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. №9, 22-30.
9. Nosenko, E. L. Chetveryk-Burchak, A.H. (2014) Posibnyk do vyvchennia kursu «Teoriia emotsiinoho intelektu» [Guide to studying the course "Theory of Emotional Intelligence"], 73.
10. Serhyenko, E.A., Vetrova, Y. Y. (2010) Test Dzh. Meiera, P. Seloveia, D. Karuzo «Emotsyonalnyi yntellekt» (MSCEIT v. 2.0): Rukovodstvo [Test of J. Mayer, P. Salovey, D. Caruso "Emotional Intelligence"] M.: Yzdvo «Ynstytut psykholohyy RAN», 176
11. Sopivnyk, R. V. Sopivnyk, I. V. (2014) Zarubizhnyi dosvid vykhovannia moralnoi vidpovidalnosti silskoi molodi [Elektronnyi resurs] [Foreign experience moral responsibility education of rural youth] // Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii : Pedahohika. № 3, 147-153.
12. Zeliuk, V. (2012) Formuvannia emotsiinoho intelektu v konteksti pedahohiky A. S. Makarenka [Formulation of the Emoticon and in the context of the pedagogy of A. S. Makarenka] . Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Serii : Pedahohichni nauky. 278-285.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

И. П. Васильковский

Аннотация. В статье осуществляется сравнительный анализ моделей эмо-

ционального интеллекта, рассматриваются в теории и эмпирически разработанные модели эмоционального интеллекта разными исследователями в области психологии и педагогики, их концептуальные особенности в контексте равных свойств индивидуальности, в частности в процессе обучения и воспитания.

Ключевые слова: интеллект, эмоции, эмоциональный интеллект, сравнительный анализ, модели эмоционального интеллекта.

COMPARATIVE ANALYSIS MODELS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SCIENCE

I. P. Vasykivskyi

Abstract. In this article comparative analysis of models of emotional intelligence are considered theoretically and empirically developed models emotional intelligence by various researchers in psychology and pedagogy, their conceptual especially in the context of equal individual properties, especially in training and education.

Key words: intellect, emotions, emotional intelligence, benchmarking, models emotional intelligence.

УДК 378.035.6:316.752

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Н. В. ВИШНІВСЬКА, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка
E-mail: natasha780138@rambler.ru

Анотація: У статті розкрито зміст спецсемінару «На шляху до милосердя» для майбутніх учителів початкової школи, завданнями якого є: розширити уявлення майбутніх учителів початкової школи про сутність і структуру милосердя в учнів молодшого шкільного віку; актуалізувати проблему виховання милосердя в учнів молодшого шкільного віку; розкрити зміст, структуру та специфіку педагогічного милосердя; розглянути особливості виховання милосердя в учнів молодшого шкільного віку; ознайомити майбутніх учителів початкової школи із діагностикою рівнів вихованості милосердя в учнів молодшого шкільного віку; поглибити знання майбутніх учителів початкової школи про форми і методи виховання милосердя у молодших школярів.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя, вчитель початкової школи, милосердя, педагогічне милосердя, молодші школярі.

Актуальність (Introduction). Загострення політичних, економічних суперечностей призвели до зміни життєвих цінностей та ідеалів, що виявляється у прояві лицемірства, цинізму та жорстокості у людських взаєминах. За таких обставин особливої актуальності набуває проблема виховання в молодого покоління милосердя. Особливої актуальності набуває проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховання милосердя у молодших школярів. Вчитель початкової школи має щиро любити та розуміти дітей, співчувати їм, поділяти їхню радість чи сум, спиратися на позитивні якості школярів, виховувати в них доброту і милосердя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publication) Проблемі підготовки майбутніх учителів початкової школи до гуманізації педагогічного процесу присвячено дослідження (І. Бужиної, Л. Канішевської, А. Крамаренко, С. Мартиненко, Т. Москвіної, А. Сущенко, В. Шинкарука та інших).

© Н. В. Вишнівська, 2017